

„MOTANUL ÎNCĂLȚAT” de NINA STOICEVA

TEATRUL MUNCITORESC C. F. R.

Premiera : 22 martie 1960. Regia : Geta Vlad. Distribuția : Al. Azoifei (Ionică) ; Geno-veva Preda și Luiza Derderian Marcoci (Cotoșman) ; S. Mihăilescu-Brăila (Impăratul) ; Constantin Țăpîrdea (Marele Dregător) ; Ernest Maței și Simion Negrilă (Slujitor I) ; Ștefan Bănică (Slujitor II) ; Dori Costin (Domnița) ; Petre Laurențiu (Robul) ; Aurel Nazarie și Sorina Creangă (Iepurașul) ; Aurel Ghițescu (Uriașul) ; Eugen Ionescu (Tilhar I) ; Gavril Tănase (Tilhar II) ; Al. Vasiliu (Neguțătorul).

Odată cu apariția la Editura Tineretului a unui însemnat număr de romane, volume de poezii, de povestiri etc., în coloanele revistelor noastre literare au început să se dezbată cu stăruință o seamă de probleme specifice ale literaturii pentru copii, cu scopul evident de a o stimula și îmbunătăți.

În aceeași ordine de idei, trebuie să notăm cu satisfacție cea de a doua premieră pentru copii în Capitală : Motanul încălțat, după Prinț și cerșetor.

Bucuria ne este oarecum înjumătățită, căci și textul acestei pre-miere este din nou dramatizarea a unui basm, foarte cunoscut de altfel, al căruia erou, alături, de pildă, de Scufița roșie, face parte din micul inventar „cultural” al preșcolarilor. Nu vrem să nesocotim importanța educativă a basmului, farmecul lui milenar ; departe de noi acest gând. De altfel, într-un articol („Despre basme”), Maxim Gorki scrie : „În lume nu există nimic de pe urma căruia să nu putem trage vreo învățătură, nu există nici basme care să nu conțină material instructiv. «Ficțiunea», această minunată facultate a gândirii noastre de a privi departe, înaintea faptelor, este tot ce-i mai instructiv într-un basm. Fantezia făuritorilor de basme cu «covoare fermecate» a precedat cu zeci de veacuri inventarea aeroplanului. Aceeași fantezie a prevestit minunile deplasării rapide în spațiu, cu mult înainte de apariția locomotivelor, a motoarelor cu gaz sau electrice...”

Basmul, acest stimulent al fanteziei, cum spunea Gorki, rod al creației și geniului popular, și-a câștigat, așadar, dintotdeauna prețuirea copiilor, care, deseori, descoperă și în reascultarea unui basm chiar arhicunoscut o savoare deosebită, urmărind, asemenea unor melomani pasionați, un fir melodic, interior, al poveștii.

Dar tot Gorki vorbind despre Temele literaturii pentru copii, arăta că a educa înseamnă de fapt a revoluționa, adică a elibera gândirea copilului de deprinderile tehnicii gândirii moștenite din trecut, înseamnă a-l elibera de gândirea la temelia căreia stau mentalitatea burgheză și tendința de apărare a individualismului. Gorki sublinia faptul că educația copilului trebuie făcută în așa fel, încît de foarte mic, începînd chiar cu jocurile, el să se dezbrace de atracția, conștientă sau inconștientă, spre trecut, care i-a fost insuflată.

Or, evident, această educație trebuie făcută pornindu-se la tema actuală, școlară, pionierească, de la o dramaturgie inspirată din realitățile înconjurătoare, bogată în fapte și acțiuni vii, pilduitoare prin exemplul direct oferit copiilor spectatori.

(O simplă trecere în revistă a materialelor apărute în publicațiile pentru copii, ca să nu mergem mai departe, oferă inspirației un material faptic vast ce-și așteaptă încă creatorii.)

Teatrul Muncitoresc C.F.R. a preferat, așadar, și el calea mai ușoară a punerii în scenă a unui prea cunoscut basm. E drept, scriitoarea bulgară Nina Stoiceva a prelucrat cu fantezie basmul lui Perrault, îmbogățindu-l cu personaje, situații și semnificații noi, încercînd, în acest scop, unele incursiuni — poate cam prea didactice și uneori confuze — în „socio-

logie". („Impăratul" — prezentat cînd ca un tîmbel condus de sfetnic, cînd ca un moşneguţ simpatic; se pomeneşte într-un mod foarte vag de unele biruri puse poporului; apare şi un rob în lanţuri, care, cu concursul regiei, a devenit negru — aluzie deci la colonialism; etc.) În general, se „vorbeşte" cam prea mult în piesă. În schimb, Ionică — stăpînul motanului —, un personaj important, prin destinaţia educativă pe care ar fi trebuit să o releve, a fost tratat (şi în text, de altfel) superficial, aşa fel încît el a apărut mai degrabă ca un prostănac ce se minunează de vitejiile motanului, care nu ia efectiv parte la acţiune şi aşteaptă totul să-i pice „mură-n gură". Fiecare episod dramatic e supralicitat de textul uneiori static deşi umorul prelucrătorului — Tudor Muşatescu — s-a făcut frecvent resimţit în stilul binecunoscut al autorului lui Titanic vals. De aceea, apare mai evident meritul regizoarei Geta Vlad, care a izbutit să realizeze pe scena de la Giuleşti într-adevăr unul din cele mai reuşite spectacole pentru copii.

Valoarea artistică a spectacolului s-a încheat din concepţia unitară stilistică, din umorul popular, savuros (cu care e înfăţişat motanul), din viziunea critică (caricaturală) asupra curţii împărăteşti, ca şi din spaţiile ample de joc, cu scena „deschisă", sugerînd mereu, în fundal, perspective, cu, mai ales, „culoarea" şi ritmul permanent viu al feeriei. Geta Vlad a ştiut să ocolească principala primejdie ce pîndeşte şi în care cad de obicei regizorii unor asemenea spectacole — operetizarea dulceagă, falsă candoare, grotescul quignolesc afixat cu ostentaţie. În adevăr, Motanul încălţat are graţie şi umor spontan, scenele de groază — chiar atunci cînd în scenă apare un uriaş oribil (din carton presat) — au şi ele haz; interpreţii nu infantilizează, ci joacă „serios", adică artistic, şi nu fac concesii „publicului". Poziţiile personajelor au fost conturate cu claritate (mai puţin, cum arătam, Impăratul), semnificaţiile dramatice au fost bine subliniate — fără didacticism, fără o exagerată explicitare. Regizoarea a ştiut să lucreze cu pricepere şi cu distribuţia, în cea mai mare măsură cores-punzătoare. Geneveva Preda trebuia să fie „axul" distribuţiei şi ea a ştiut cu mult talent să îndeplinească această importantă funcţie: de o uimitoare naturaleţe, de o ingenuitate firească, realizînd un ritm pe alocuri surprinzător, mişcarea ei scenică a făcut uneori casă bună cu acrobaţia. Deosebit de reuşite au fost şi scenele în care motanul mobilizează copiii din sală ca pe nişte participanţi în acţiune. Entuziasmul temperamental al interpretei a provocat şi entuziasmul micilor spectatori, care cu o mare... trăire scenică şi-au ajutat eroul favorit, dîndu-i „indicaţii" preţioase în împlinirea isprăvilor lui. S. Mihăilescu-Brătla a avut pe scenă obişnuitul său haz, sugerînd plastic moliciunea şi lipsa de personalitate a Impăratului. Reliefată, succulentă, a fost schiţa de prostănac realizată de Ernest Maftei (un slujitor), acompaniat însă pe tonuri „estradistice" (în sensul minor al expresiei) de Ştefan Bănică. Siluetele celor doi îndrăgostiţi — Ionică (Al. Azoitei) şi Domniţa (Dori Costin) — au fost confecţionate din păcate convenţional, exterior; mai ales Ionică n-a justificat decît parţial atribu-tele unui erou „pozitiv" în basm. Merită relevate constiinţiozitatea, mijloacele artistice de calitate, sugestive, cu care şi-au compus în schimb rolurile, doi actori vîrstnici: C. Tăpîrdea în rolul important al Marelui Dregător (marcat cu o falsă prestaţă, cu o morgă ridicolă) şi Al. Vasiliu în rolul episodic al Neguţătorului, plin de bonomie şi haz.

Bine gîndite caricatural au fost rolurile celor doi tîlhari: Eugen Ionescu şi Gavril Tănase.

Muzica (uşor revuistică) a completat cînd şi cînd acţiunea. Socotînd spectacolul de la Giuleşti ca revelatoriu, mai ales pentru o tînră regizoare (Geta Vlad) şi pentru o tînră interpretă (Geneveva Preda), îl înregistrăm şi ca o promisiune pentru viitorul repertoriu, contemporan, pentru copii, pe care teatrul poate şi e vrednic să-l realizeze.

Al. Popovici